

ЖУРНАЛІСТИ НА ЛІНІЇ ФРОНТУ:

акредитація, безпека та правила роботи

2023

ЗМІСТ

1. Вступ. Допоки окупант в Україні – мусимо писати про війну	3
2. Про нас	5
3. Рекомендації щодо отримання журналістами акредитації ЗСУ та ефективної роботи медійників в умовах бойових дій	6
4. Запитання-відповіді	11
5. Основні рекомендації щодо безпеки журналістів у зонах бойових дій	15
6. Варто знати: ключові поради від воєнних журналістів Олександри Єфименко і Руслана Халапова	16
7. Корисні контакти	18
8. Знімають в обхід пресслужб, не узгоджують матеріали, нехтують правилами безпеки. Основні помилки журналістів на фронті обговорили в Дніпровському центрі журналістської солідарності НСЖУ	20
9. Речниця 21-го окремого мотопіхотного батальйону «Сармат» Ірина Шевченко: «Я служу у найкращому батальйоні Всесвіту та його околиць»	22
10. Тетяна Ігнатченко: «Я на своєму місці. Саме там, де я потрібна»	26

Допоки окупант в Україні – мусимо писати про війну

ВСТУП

У Спільці журналістів прекрасно розуміють, наскільки важливо зараз тримати інформаційний фронт та висвітлювати події, пов'язані зі військовими злочинами росії.

Цивільним журналістам працювати на фронті ніколи не було легко.

Медійників турбує проблема взаємодії цивільних журналістів-воєнкорів з військовими, зі штабами, з прес-офіцерами, яка ніколи не буває простою з огляду на воєнний час. До всього, додається людський чинник. Насамперед, це стосується акредитації, і не лише безпосередньо в зону бойових дій із безліччю своїх нюансів. Взаємодія цивільних журналістів з прес-офіцерами ЗСУ, питання безпеки і дотримання відповідних правил поведінки на фронті є

важливими складовими спільної роботи, спрямованої на об'єктивне і правдиве висвітлення воєнної тематики.

Щоправда, у цій роботі виникають і свої проблемні питання. Журналісти звертають увагу на одне з них: з одного боку – бажання військових читати про себе, у тому числі й у локальній пресі, а з іншого – небажання комунікувати з медійниками. І це не єдине, що турбує воєнкорів.

У цій брошурі розглянемо найактуальніші з проблемних питань, спробуємо дати відповіді та поради медійникам, які працюють на лінії фронту, оприлюднити досвід журналістів, які працюють з воєнною тематикою.

Голова НСЖУ Сергій Томіленко:

– Сьогодні всі наші думки – про те, як ми можемо бути ефективнішими для інформаційного фронту, для відсічі окупантам. На які б теми ми сьогодні не хотіли писати, які б мирні теми не порушували, але допоки окупант в Україні – мусимо писати про війну. Покликання журналістів сьогодні – об'єктивно інформувати аудиторію, викривати воєнні злочини, надихати українців на опір, дякувати нашим героям-захисникам. Головні пріоритети НСЖУ – безпека журналістів, підтримка тих колег, які опинилися в біді, документування воєнних злочинів, сприяння медіа в продовженні їхньої роботи в умовах економічної кризи, викликаній війною. Нині професія журналіста набула в Україні нового значення й ваги. А гасло «Журналісти важливі!», під яким проходить вся наша діяльність, не лише виправдовується, а й набуває потужного змісту. Підтримка Спілкою журналістів і медіа має не лише корпоративну мету. Вона необхідна, щоб наші колеги могли докладати надзусиль для роботи на інформаційному фронті.

Перша секретар НСЖУ Ліна Куц:

– Ми дуже цінуємо те, що військові журналісти роблять не лише для перемоги, а й для того, щоб допомогти цивільним медійникам краще інформувати весь світ і кожную громаду про те, що відбувається в Україні. НСЖУ комунікує і з ЗСУ, і з СБУ щодо взаємодії відомств з журналістами, тож бачимо, що проблеми є, і необхідно виробити алгоритм для їх розв'язання. Бачимо, що відповідне навчання потрібне не лише журналістам, а й прес-офіцерам – щодо того, як правильно, чітко і коректно подавати інформацію, як взаємодіяти з пресою. Нашу діяльність з допомоги журналістам намагаємося будувати у відповідності з тим, як ми можемо відреагувати на виклики. Наприклад, для забезпечення фізичної безпеки журналісток, які працюють на лінії фронту, в НСЖУ є високого класу захисне спорядження – бронжилети, шоломи, індивідуальні тактичні аптечки. Коли замовляли засоби захисту, передбачали, щоб вони були різного розміру. За підтримки ЮНЕСКО Спілка може надати бронжилет вагою до 6 кг, які підходять саме жінкам.

Національна спілка журналістів України (НСЖУ) – найбільша журналістська організація України, яка об'єднує 18 тисяч членів та має обласні організації в кожному регіоні. З початком повномасштабної війни росії проти України НСЖУ спрямувала свої дії на допомогу українським журналістам. Зокрема, українські медійники можуть отримати захисне спорядження для роботи в зоні бойових дій, а також фінансову та психологічну допомогу.

ЦЕНТР ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ

Мережа Центрів журналістської солідарності – це ініціатива Національної спілки журналістів України, що реалізується за підтримки Міжнародної та Європейської федерацій журналістів, а також ЮНЕСКО. Вона покликана допомагати представникам медіа, що працюють в Україні під час війни. Центри діють у Києві, Львові, Івано-Франківську, Чернівцях, Запоріжжі, Дніпрі та надають журналістам організаційну, технічну, юридичну, психологічну та інші види допомоги.

Контакти Центрів журналістської солідарності:

Київ, вул. Хрещатик 27-а.
Телефон: 050 680 52 04
(Ілля Суздалев).

Львів, вул. Соломії Крушельницької, 5,
2 поверх.
Телефон: 097 907 97 02
(Наталія Войтович).

Івано-Франківськ,
вул. Січових стрільців, 25.
Телефон: 066 677 07 26
(Вікторія Плахта).

Чернівці, пр. Незалежності, 96.
Телефон: 068 286 37 06
(Володимир Бобер).

Запоріжжя, пр. Соборний, 152.
Телефон: 096 277 53 52
(Наталія Кузьменко, Валентина Манжура).

Дніпро, вул. Старокозацька, 8.
Телефон: 050 919 84 79
(Наталія Назарова).

ЮНЕСКО є спеціалізованою установою ООН з питань освіти, науки і культури. Вона робить внесок у мир та безпеку, сприяючи міжнародній співпраці в освіті, науці, культурі, комунікації та інформації. ЮНЕСКО сприяє обміну знаннями та вільному потоку ідей для прискорення взаєморозуміння. Вона є координатором Плану дій ООН щодо безпеки журналістів і проблеми безкарності, який спрямований на створення вільного та безпечного середовища для журналістів і працівників ЗМІ, зміцнюючи таким чином мир, демократію та сталий розвиток у всьому світі. ЮНЕСКО тісно співпрацює зі своїми партнерськими організаціями в Україні для надання підтримки журналістам на місцях.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

**щодо отримання журналістами
акредитації ЗСУ та ефективної
роботи медійників в умовах
бойових дій**

Для розробки рекомендацій Національна спілка журналістів України провела дослідження, аби виокремити най-проблемніші питання і проаналізувати, якої саме підтримки від НСЖУ та партнерів потребують медійники, котрі працюють на лінії фронту.

Передумови, цілі, завдання та етапи дослідження

З початком повномасштабного вторгнення росії український медіапростір зазнав суттєвих змін. Лінія фронту збільшилася в сотні разів. Фактично, в Україні не залишилось повністю безпечних населених пунктів.

Українські громадяни потребують доступу до оперативної правдивої інформації про те, що відбувається в країні. Водночас українські журналісти завдяки професіоналізму протидіють російській пропаганді, масштаб, потоки та можливості якої дійсно величезні. Але саме правдива подача інформації, чесні новини викликають у людей довіру. Проте в умовах воєнного часу робота журналістів на фронті ускладнилася. Також дуже актуальним є отримання журналістами акредитації від Збройних сил України.

Мета дослідження:

Надати конкретні рекомендації, висновки редакціям, журналістам, фрілансерам, фіксерам, МО, МВС, СБУ, військово-цивільним адміністраціям для належного реагування на проблеми, з якими зіштовхуються журналісти під час отримання акредитації, чи коли вони працюють в умовах воєнного стану та бойових дій.

Завдання дослідження:

- ↪ зібрати з перших рук інформацію щодо проблем, з якими зіштовхуються журналісти, коли отримують акредитацію чи під час роботи в зоні бойових дій або з військовими підрозділами;
- ↪ зібрати думки журналістів щодо отримання акредитацій ЗСУ, комунікації з військовими підрозділами та їх прес-офіцерами;
- ↪ сформулювати основні пропозиції для ефективної роботи представників медіа в зоні бойових дій

Дослідження складалось з таких етапів:

- ↪ Спілкування з провідними воєнкорами центральних телеканалів та інтернет-ресурсів;
- ↪ Спілкування з редакторами локальних медіа з прифронтових та деокупованих територій.
- ↪ Спілкування з прес-офіцерами Східного угруповання військовими

Ключові теми дослідження:

- ↪ акредитація представників медіа від ЗСУ. Основні зміни. Чому важливо акредитовуватися журналістам;
- ↪ взаємодія з прес-офіцерами військових підрозділів як основа для підготовки журналістських матеріалів;
- ↪ основні проблеми, з якими зіштовхуються журналісти під час роботи у зоні бойових дій;
- ↪ пропозиції щодо покращення роботи представників медіа.

Основні результати дослідження: Зміни у порядку отримання акредитації ЗСУ

Алгоритм роботи з акредитованими представниками медіа затверджений наказом головнокомандувача Збройних Сил України №73 від 3.03.2022 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану».

Головна зміна, що відбулася в порядку акредитації журналістів – це те, що запит на акредитацію можливий лише від редакції. Раніше проходити акредитацію могли також журналісти-фрілансери.

Значні зміни відбулися в отриманні дозволів на роботу представникам медіа в зоні бойових дій. Раніше акредитовані журналісти щотижня надсилали на електронну адресу штабу операції об'єднаних сил маршрути, за якими вони планують працювати.

Зараз цей процес ускладнився. Для отримання дозволу представники медіа або надають офіційний письмовий запит у друкованому або електронному вигляді (електронною поштою, що зазначена на офіційних інформаційних джерелах Міністерства оборони України та Збройних Сил України) на ім'я відповідного командира (начальника) через підрозділ зв'язків з громадськістю (прес-службу). Фактично, щоб почати працювати, журналістам потрібно отримати купу дозволів, починаючи з верхньої ланки.

Які проблеми виникають у воєнкорів під час роботи

90% опитаних журналістів нарікають на величезну кількість іноземних медіа. Ця проблема створює найбільші складнощі. Воєнкори говорять, що саме іноземцям віддається перевага і вони завжди в пріоритеті. Можливо, через те, що Україні потрібно багато західної зброї. Але, за словами журналістів, опрацювати таку кількість медіа оперативного неможливо. Через це виникають у прямому сенсі черги на роботу.

Ще одна проблема, про яку говорила більшість (80%) – це те, що процесами комунікації керують згори «вручну».

Кожен другий опитаний журналіст стверджував, що деякі командири не хочуть показувати реальну роботу. Сприймають медіа як піар. І пропонують, наприклад, показати навчання на полігоні або зразкову казарму. Але не війну. Дуже мало командирів розуміють місце цивільної преси на війні. Воєнкорів сприймають як надокучливих здатних тільки нашкодити. Цитата одного з журналістів: «Це фундаментальна річ, яку виховували багато років поспіль: журналіст = загроза».

Також воєнкори звертають увагу на низький професіоналізм деяких прес-офіцерів.

**Це фундаментальна
річ, яку виховували
багато років поспіль:
журналіст = загроза**

Українські медійники зазвичай працюють відповідальніше, ніж їхні іноземні колеги.

Проблеми з висвітленням війни у локальних медіа з прифронтових та деокупованих територій

Редактори газет з прифронтових та деокупованих територій говорили, що у них постійно виникають проблеми з подіями, що пов'язані з війною.

Зокрема, головний редактор херсонської газети «Новий день» **Анатолій Жупина** розповів, що в Херсоні його швидше пропустять у необхідну точку, якщо він представиться просто як місцевий житель, не афішуючи приналежність до журналістської спільноти. Бо медійникам важче потрапити у той чи інший куточок міста.

Редакторка газети «Путивльські відомості» із Сумщини **Тетяна Каушан** наголосила, що дехто з прес-офіцерів не готовий спілкуватися з медійниками, бо вважають, що для суспільства досить тієї інформації, що військові викладають у Фейсбук.

Головний редактор Краснопільської газети «Перемога», що на Сумщині **Олександр Моцний**, зауважив, що йому навіть військові розповіли, що журналісту з місцевою реєстрацією акредитація тільки заважатиме.

Окрім того, редактори запропонували проводити регіональні зустрічі прес-офіцерів підрозділів, у зоні відповідальності яких перебуває прифронтна дільниця з журналістами, які саме там і працюють, аби співробітництво військових та цивільних журналістів стало ефективнішим.

Основні помилки, яких припускаються журналісти під час роботи на прифронтових територіях і зоні бойових дій на думку прес- офіцерів.

Найпоширеніше порушення – коли медійники, не маючи акредитації або без погодження з пресофіцерами намагаються взяти інтерв'ю у військовослужбовців, говорять прес-офіцери. Також бували випадки, коли, блукаючи передовою без супроводу прес-офіцера, журналісти натрапляли на розрахунки іноземної техніки, знімали її, а потім в етер виходили матеріали з номенклатурними номерами на боєприпасах, прив'язками до місцевості, обличчями людей, яких не можна показувати тощо. Здебільшого, розповідають військові, грубі порушення стосуються фрілансерів, які потім продають свої фото та відео на міжнародні інформаційні майданчики.

Українські медійники, зазначають прес-офіцери, зазвичай працюють відповідальніше, ніж їхні іноземні колеги, які часто нехтують елементарними правилами безпеки. Наприклад, хочуть проїхати на позиції кількома машинами, та ще й білих кольорів. Взагалі, складається враження, що іноземці приїжджають в Україну як на сафарі і не оцінюють всі ризики для життя та здоров'я у зоні активних бойових дій, розповідають військові.

Висновки

Як поліпшити ситуацію?

Треба розуміти, що в умовах воєнного стану абсолютно комфортних умов для роботи журналістів не буде.

Якщо журналісти хочуть висвітлювати події, пов'язані з війною, то акредитація ЗСУ є обов'язковою у будь-якій зоні (зеленій, помаранчевій, червоній). Щоб швидше отримати акредитацію, варто у запиті чітко вписати, для якого медіа журналіст збирає інформацію, з якою метою, надати посилання на публікації медіа.

Вочевидь, треба проводити спеціальні тренінги для прес-офіцерів підрозділів, щоб вони розуміли особливості роботи медіа та їх запити.

Також редактори медіа з прифронтових територій запропонували проводити регіональні зустрічі прес-офіцерів підрозділів. На думку медійників, тільки, так би мовити, контакт «очі в очі» зможе зробити роботу регіональних медіа ефективною, а співпрацю з силами оборони взаємовигідною та конструктивною.

Можливо, ЗСУ варто надавати командирам підрозділів більше само-

стійності в прийнятті рішень щодо роботи журналістів в зоні їхньої відповідальності. Не секрет, що до повномасштабного вторгнення багато українських воєнкорів працювали, що називається, на особистих контактах, на умовах довіри. Зараз це неможливо, тому що потрібно отримати купу дозволів.

Журналісти не мають готувати або знімати матеріали в обхід пресслужб військових підрозділів. Медійники не повинні нехтувати правилами безпеки під час роботи на прифронтових територіях та в зоні бойових дій. Представники медіа обов'язково мають узгоджувати свої матеріали з пресслужбами військових підрозділів, у яких велись зйомки.

Інформаційний фронт важливий. Про злочини росії має знати весь світ. Тому все ж таки потрібно знаходити спільні рішення для того, щоб представники медіа змогли виконувати свою роботу максимально ефективно.

ЗАПИТАННЯ

ТА ВІДПОВІДІ

На найпоширеніші запитання медійників відповідає Тетяна Уралова, експертка з безпеки журналістів Мережі центрів журналістської солідарності НСЖУ.

Як можна отримати акредитацію ЗСУ, щоб працювати в зоні бойових дій або на прифронтових територіях, та скільки часу потрібно чекати отримання акредитації після надання необхідних документів?

Алгоритм роботи з акредитованими представниками медіа затверджений наказом головнокомандувача Збройних Сил України №73 від 3.03.2023 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану».

Для проходження акредитації медійники заповнюють форму (Додаток 5) та відправляють її на електронну адресу, зазначену у цьому ж Додатку 5.

До цієї форми додаються:

- ↪ сканкопія паспорта (1, 2 сторінка) або ID-картки;
- ↪ скан-копія посвідчення журналіста (не є обов'язковою для осіб (фіксерів), які надають інформаційну підтримку роботі іноземним журналістам та мають відповідний лист від керівника їхнього медіа);
- ↪ лист керівника медіа з клопотанням надати акредитацію;
- ↪ фотокартка 3,5x4,5 см у хорошій якості.

Після надання всіх необхідних документів управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України організує проведення акредитації, під час якої, зокрема, перевіряє наявність державної реєстрації медіа (згідно з Єдиним державним реєстром друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств, з переліком телерадіоорганізацій Державного комітету з питань телебачення і радіомовлення України); проводить аналіз матеріалів, які публікуються в медіа (у тому числі на інтернет-ресурсах, сторінках в соціальних мережах тощо), представник якого проходить акредитацію; надсилає подання представнику Служби безпеки України для отримання відповідного висновку.

Якщо акредитацію успішно пройдено, управління зв'язків з громадськістю ЗСУ виготовляє та видає представнику медіа прескартку за формою, встановленою в Додатку 6 до наказу №73.

Щодо терміну отримання акредитації після надання всіх необхідних документів – за інформацією управління зв'язків з громадськістю ЗСУ в середньому перевірка і рішення щодо отримання акредитації ЗСУ займає два тижні.

Що потрібно фіксеру, аби отримати акредитацію ЗСУ?

Правила отримання акредитації для фіксерів практично такі ж, як для представників медіа. Єдина відмінність – для фіксерів не є обов'язковим наявність журналістського посвідчення.

Проте, якщо ви плануєте надавати інформаційну підтримку роботі іноземним журналістам, маєте надати відповідний лист від керівника їхнього засобу масової інформації.

Докладно про порядок отримання акредитації у додатку 3 до наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 №73.

Нещодавно я отримав акредитацію ЗСУ. Найближчим часом планую відрядження в зону бойових дій. Куди мені звернутися, щоб виконати редакційні завдання? І як правильно підготуватися до свого першого відрядження на лінію фронту, що взяти з собою?

Насамперед – важлива координація і узгодження ваших дій з військовими – як для вашої власної безпеки, так і для розуміння керівництвом відповідних підрозділів того, що в зоні їхньої діяльності працюють медійники.

Ми рекомендуємо спочатку звернутися до пресслужби оперативно-стратегічного угруповання військ, в зоні відповідальності якого знаходяться фронтові райони, в яких ви плануєте працювати.

У залежності від ваших редакційних завдань в пресслужбі ОСУВ вас зв'яжуть з пресслужбами або прес-офіцерами оперативного угруповання військ (ОУВ) чи необхідних військових підрозділів.

Також необхідно ретельно готуватися до першого, та, власне, й усіх наступних відряджень в райони, де тривають бойові дії.

До відрядження варто пройти курси з тактичної медицини. Причому отримані там знання треба регулярно оновлювати.

Обов'язково треба мати з собою:

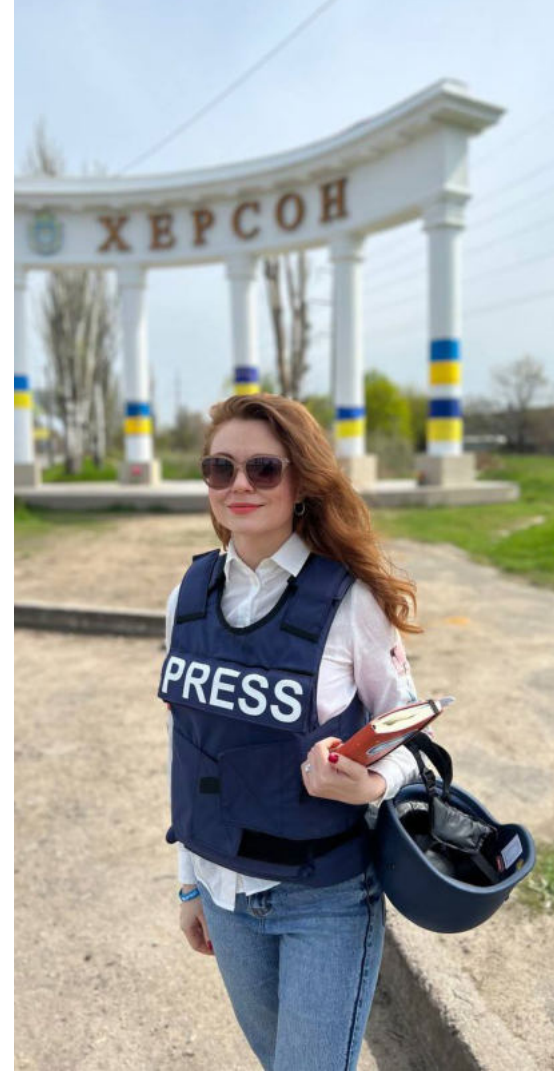
- ↳ **засоби захисту:** бронезилет, шолом та аптечку. Перед відрядженням амуніцію та аптечку треба перевірити, крім того, додатково бажано взяти з собою 3-4 турнікети;
- ↳ **обов'язкові документи:** паспорт, журналістське посвідчення, прескарта ЗСУ;
- ↳ **необхідні речі:** у рюкзак складіть те, що б ви взяли з собою, якби зібрались в туристичний похід: павербанки, ліхтарики, швейцарський ніж, снеки, воду тощо;
- ↳ **зручний одяг та взуття:** воно має бути не тільки зручним, а й міцним.

Взагалі, кожне відрядження в зону бойових дій не буває однаковим. Безумовно, є загальні правила. Але потрібно розуміти, що вони працюють не завжди.

Що робити, якщо наша знімальна група має акредитацію, ми перебуваємо у відрядженні у прифронтовому районі, але нам відмовляють у зйомках в зоні бойових дій?

Треба знати, чому саме вам відмовляють. Остаточний дозвіл на роботу журналістів, як правило, дають командири на місцях. Варто пам'ятати, що все залежить від бойової обстановки, що може змінюватися миттєво.

Якщо вам відмовляють саме через високий рівень небезпеки, то можна спробувати звернутися до пресслужби ОСУВ. Як правило, там пропонують альтернативні варіанти, наприклад, попрацювати в іншому підрозділі або на іншому напрямку фронту.

Я журналістка з Івано-Франківщини. Чи потрібно мені отримувати акредитацію ЗСУ, якщо я не планую працювати в зоні активних бойових дій або на прифронтових територіях?

Національна спілка журналістів України рекомендує всім представникам медіа отримати акредитацію ЗСУ. Йдеться навіть про тих, хто працює в умовно безпечних чи тилових регіонах.

Маємо пам'ятати, що в країні діє правовий режим воєнного стану. Багато журналістських матеріалів тією чи іншою мірою стосуються подій війни чи злочинів РФ, скоєних в Україні. І вам можуть абсолютно законно відмовити в їх підготовці якщо у вас не буде акредитації ЗСУ.

Наприклад, ви отримали редакційне завдання – розповісти історії поранених воїнів, які лікуються у найближчому військовому шпиталі. Без акредитації ЗСУ ви не зможете цього зробити. І таких прикладів можна наводити досить багато. Тож ватро завчасно оформити акредитацію ЗСУ.

Я отримала акредитацію ЗСУ і найближчим часом планую відрядження на схід країни, але поки що у мене немає засобів захисту- бронезилета і шолома. Де я можу їх взяти?

Ви можете звернутися до найближчого Центру журналістської солідарності НСЖУ. Там працюють пункти прокату захисного спорядження для медійників, які збираються їхати працювати у гарячі точки.

Сертифіковані бронезилети з написом «PRESS» і шоломи Центри отримали від ЮНЕСКО за сприяння Міжнародної федерації журналістів.

За яких обставин медійника можуть позбавити акредитації ЗСУ?

Акредитації ЗСУ вас можуть позбавити навіть без попередження. Треба ретельно ознайомитися з переліком інформації, розголошення якої може призвести до обізнаності противника про дії сил оборони України (Додаток 2 до наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 №73).

Якщо ви працюєте з військовими підрозділами, бажано всі фото та відеоматеріали узгоджувати з пресслужбами цих підрозділів.

Зокрема, не можна публікувати матеріали з номенклатурними номерами на боєприпасах, прив'язками до місцевості, обличчями людей, яких не можна показувати.

Ще одне дуже поширене порушення роботи на передовій: намагатись взяти інтерв'ю у військовослужбовців без погодження з прес-офіцером підрозділу.

За все це журналіста можуть позбавити акредитації.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

**щодо безпеки журналістів
у зонах бойових дій.**

До відрядження у гарячу точку потрібно ретельно підготуватися. Майже кожне відрядження на фронт відрізняється від попереднього. Але загальні правила такі.

- ⇒ Під час поїздки продумуйте маршрути.
- ⇒ У зоні бойових дій завжди носіть бронежилет і шолом. Тримайте поряд аптечку і турнікети.
- ⇒ Бажано не переміщатися в темний час доби.
- ⇒ Якщо потрапили під обстріл, падайте на землю. Не намагайтеся бігти. Спочатку оцініть місцевість, щоб знайти укриття. Це може бути яма або стіна. Повзіть до безпечного місця. Дочекайтесь припинення обстрілу і тільки тоді покиньте цю територію.
- ⇒ Головне: не панікувати, пам'ятати про власну безпеку.

Варто знати

Ключові поради від воєнних журналістів
Олександри Єфименко і Руслана Халапова.

Підготовка до відрядження:

Прокласти маршрут, бажано на девайсі;

Попікнутися, за потреби, про житло;

Взяти з собою достатньо їжі і води;

Провести техогляд машини, взяти з собою бензин, насос і інші необхідні речі для мінімального ремонту авто;

Потурбуватися про те, що машину можливо потрібно бути «ховати», використовувати оточуючий ландшафт (дерева тощо);

Зарядні пристрої і павербанки – в максимальній кількості. При можливості мати в авто – зарядну станцію;

Перевірити і підготувати техніку до поїздки. Мати запасний варіант (якщо їдете з камерою, візьміть до телефону петличку і стедікам);

Якщо в машині є місце – можна взяти з собою гуманітарну допомогу для цивільного населення;

Мати захисне спорядження (бронежилет, каска);

Тримати себе у гарній фізичній формі;

Тренуватись постійно з надання домедичної допомоги;

Подбати про страховку.

Що покласти в аптечку:

Аптечка має бути укомплектована згідно протоколу MARCH;

Мати при собі другу аптечку, з необхідними особистими ліками;

Турнікетів має бути два, в легкому доступі, неяскравого кольору;

Тактична аптечка має бути постійно при собі в доступному місці (для постраждалих використовують їхню аптечку і турнікет) і бути не яскравою.

Як комунікувати з редакцією:

Чітко обговорити дати і час для зв'язку, а також запас часу, при якому «допустимо» не виходити на зв'язок;

Віддати довірній особі (редактору) пакет особистих документів, повідомити маршрут та телефон прес-офіцера, з яким співпрацюєте;

Мати «кодове слово/смайлик» для сповіщення про екстрену ситуацію (можна забити це в кнопку SOS на телефоні);

Мати людину поза редакцією, яка в стресовій ситуації знає, що робити і зможе з «холодною» головою допомогти в разі потреби (зазвичай, це не близькі родичі).

Особисте ментальне здоров'я:

Під час роботи зосередитися на власній роботі;

Розуміти, що всі ми живі люди і емоції це нормально, так само як і поганий фізичний стан;

Працювати з психологом/психоаналітиком/психіатром за потреби і не соромитися цього.

Робота з населенням на деокупованих територіях:

Краще писати матеріал після того, як людина дала показання проти воєнних злочинів РФ прокурорам (згідно Міжнародного права – фіксують ті показання, котрі надані першими);

Не тиснути на людину. За можливості, жартувати на загальні теми. Спокійно пояснювати чому ви тут і навіщо це потрібно;

Не відповідати агресією на агресію;

Під час видачі матеріалу зважати на етику та емоційний стан героя вашого матеріалу.

Корисні контакти

Гаряча лінія для медійників, які працюють або планують працювати на лінії фронту

- питання про акредитацію
- контакти
- порядок доступу

Щоб отримати допомогу, заповніть форму-звернення за посиланням:

SURL.LI/KIFHA

Або проскануйте QR-код

Національна спілка журналістів України створила гарячу лінію для медійників, які працюють або планують працювати на лінії фронту. Журналісти можуть звернутися з усіма питаннями, пов'язаними з отриманням акредитації ЗСУ, а також надати пропозиції з покращення роботи в зоні бойових дій.

Журналісти зможуть отримати консультації з таких питань:

- ↳ у яких випадках потрібно отримувати акредитацію ЗСУ;
- ↳ які документи потрібні для отримання акредитації;
- ↳ що робити, якщо вам відмовили в акредитації;
- ↳ з ким потрібно тримати контакт для поїздки на прифронтові зони тощо.

Кураторка гарячої лінії

Тетяна Уралова, експертка з безпеки журналістів
Мережі центрів журналістської солідарності.

Щоб отримати допомогу, потрібно заповнити форму-звернення за посиланням:
<https://forms.gle/jqLwbnhpfc14Dvn6>
або відсканувати QR-код

Скористатися гарячою лінією можуть усі працівники медіа, в тому числі ті, хто не є членами НСЖУ.

Юридична гаряча лінія для журналістів та медіа

Юридична гаряча лінія для журналістів та медіа працює під егідою мережі Центрів журналістської солідарності НСЖУ за підтримки ЮНЕСКО та Міжнародної і Європейської федерацій журналістів. У межах програми медійники можуть отримати необхідну юридичну підтримку.

Щоб отримати консультацію, потрібно заповнити форму-звернення за посиланням:
<http://surl.li/evrmg>
або відсканувати QR-код

Консультації надають висококваліфіковані фахівці юридичної компанії «IBC Legal Services» – адвокати, юристи з великим досвідом, які щиро вболівають за свою справу в цілому та за кожного клієнта зокрема.

Керуючий партнер компанії – доктор юридичних наук, адвокат Михайло Кочеров.

Необхідно зазначити контактні дані, назву медіа, регіон проживання, коротко викласти зміст звернення та надати інформацію, яка допоможе юристам розібратися у суті питання та надати допомогу.

Для медійників сервіс є безкоштовним та доступним із будь-якого регіону чи країни, де перебувають медійники.

Цілодобова гаряча лінія із психологічної підтримки журналістів і членів їхніх родин

Національна спілка журналістів України за підтримки ЮНЕСКО запустила програму із психологічної підтримки журналістів і членів їхніх родин. У межах програми працює перша в Україні цілодобова гаряча лінія для медійників і відбуваються вебінари з психологами.

Звернутися на «гарячу лінію» в режимі 24/7 та отримати допомогу від професійних психологів може будь-який журналіст або журналістка, а також їхні рідні.

Сервіс є безкоштовним, конфіденційним та доступним із будь-якого регіону чи країни, де перебувають медійники. Зв'язатися з психологом можна телефоном або через месенджер.

Як звернутися на «гарячу лінію»?

За телефоном **0800 501 594**

(безкоштовно зі стаціонарних номерів по Україні, з мобільних – за тарифом вашого оператора).

Через **Viber** чи **What's App**

написати повідомлення на номер 067 861 97 92.

Де можна дізнатися про вебінари з психологами?

➔ 3 анонсів на сайті www.nsju.org

➔ У телеграм-каналі SpilkaNews
<https://t.me/spilkanews>

➔ 3 фейсбук-сторінки НСЖУ
<https://www.facebook.com/nsju.org>

Psychological Support Victims by Victims

ЦЕНТР ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА журналістів та їхніх рідних

БЕЗКОШТОВНО КОНФІДЕНЦІЙНО ЦІЛОДОВОВО

Гаряча лінія

0 800 501 594

Viber/Whatsapp (смс)

+380 (67) 861 9792

Консультації надають висококваліфіковані фахівці компанії

IN Person Corporate

ЗНІМАЮТЬ
В ОБХІД
ПРЕССЛУЖБ,

НЕ УЗГОДЖУЮТЬ
МАТЕРІАЛИ,
НЕХТУЮТЬ
ПРАВИЛАМИ
БЕЗПЕКИ

Основні помилки журналістів на фронті обговорили в Дніпровському центрі журналістської солідарності НСЖУ

Яких помилок припускаються журналісти, коли працюють на прифронтових територіях і в зоні бойових дій – це стало основною темою зустріч першої секретаря Національної спілки журналістів України Ліни Куц з прес-офіцерами Східного угруповання військ у Дніпровському центрі журналістської солідарності НСЖУ.

Найпоширеніше порушення – коли медійники, не маючи акредитації або без погодження з прес-офіцерами, намагаються взяти інтерв'ю у військовослужбовців, говорять прес-офіцери. Також бували випадки, коли, блукаючи передовою без супроводу прес-офіцера, журналісти натрапляли на розрахунки іноземної техніки, знімали її, а потім в етер виходили матеріали з номенклатурними номерами на боеприпасах, прив'язаними до місцевості, обличчями

людей, яких не можна показувати. Здебільшого, розповідають військові, грубі порушення стосуються фрілансерів, які потім продають свої фото та відео на міжнародні інформаційні майданчики.

Також дуже важливо відзнятий матеріал узгоджувати з прес-офіцерами. Один з арміяців згадав випадок, коли журналіст-фрілансер домовився про зйомку, отримав погодження, приїхав на позиції, потім прислав фото на погодження, їх затвердили. Через деякий час представники пресслужби на одному з інтернет-ресурсів знайшли фото, що не погоджувались та не були заблюрені. Зокрема, були показані всі горизонти, а також бортові номери безпілотників. Журналіст був позбавлений акредитації без попередження.

Українські медійники, зазначають прес-офіцери, в основному пра-

цюють відповідальніше, ніж їхні іноземні колеги, які часто нехтують елементарними правилами безпеки. Наприклад, хочуть проїхати на позиції кількома машинами, та ще й білих кольорів. Взагалі, складається враження, що іноземці приїжджають в Україну як на сафарі і не оцінюють ризики для життя та здоров'я у зоні активних бойових дій, розповідають військові.

Прес-офіцери стверджують, що намагаються максимально оптимізувати роботу з медіа, але в умовах повномасштабної війни остаточний дозвіл на роботу журналістів, дають командири на місцях. Фактично, з кожною знімальною групою або окремими журналістами доводиться працювати індивідуально. Треба пам'ятати, що все залежить від бойової обстановки, що може змінюватися ментально.

**Дуже важливо
відзнятий матеріал
узгоджувати
з прес-офіцерами**

Ірина Шевченко

Речниця 21-го окремого мотопіхотного батальйону «Сармат»: «Я служу у найкращому батальйоні Всесвіту та його околиць»

Вона виросла у дуже творчій родині, де панувала атмосфера поваги та підтримки. Тому, коли донька захопилася історією, а потім і журналістикою, батьки повністю схвалили її вибір. Ірина Шевченко до 2014 році мала абсолютно пацифістські погляди. Все змінилося після нападу Росії на Україну. Спочатку Ірина працю-

вала як воєнна кореспондентка на фронті, згодом опинилася у війську. Досвідчена журналістка, а тепер вже і військовослужбовиця, розповідає про особливості служби, роботи з представниками медіа, і що треба робити медійникам в умовах бойових дій, щоб вижити.

– Мій батько з Луганщини, мама з Криму. Батьки мого тата переїхали на Луганщину на початку ХХ сторіччя з Білгородщини, зі Старого Оскола. Їх вигнали звідти більшовики. До речі, бабуся розмовляла тільки українською і до кінця свого життя так і не опанувала російську мову. Так що Старий Оскол був україномовним. Тато – музикант, мама – біохімік за освітою, але потім пішла за татом на сцену. А зараз після смерті батька вона займається його архівом.

Батько за першою освітою – художник. Закінчив Ростовське художнє училище. Але потім сам навчився грати на гітарі. Опанував складний жанр – фламенко. Цей стиль, як і джаз, побудований на імпровізації. Але тато зміг абсолютно самостійно досягнути віртуозного виконання. Вперше в Іспанії він зміг побувати після розвалу Радянського Союзу. До того його не випускали, оскільки він не був членом партії, а тому не міг

поїхати до капіталістичної країни.

Так ось, коли він вперше опинився в Іспанії, його прийняли за свого. Він також самостійно вивчив іспанську мову. Тато настільки досконало розмовляв іспанською, що на півдні Іспанії, в Андалусії вважали, що він місцевий. З концертами він об'їхав Польщу, Чехію, США. Потім тата запросили працювати в Одеську філармонію. Там він створив цикл програм фламенко, класичної гітарної та сучасної інструментальної музики. І почав займатися розшифруванням античного нотопису.

– Які цінності були в твоїй родині? Як тебе виховували?

– У нашій родині завжди була повага до особистості. До мене дослухалися. Якщо я не хотіла щось робити чи навпаки – хотіла зробити те, що не було дозволено, я мала пояснити, чому для мене це важливо. І тоді батьки або погоджувалися зі мною, або також з

повагою аргументували, чому ні. На мене ніколи не тиснули, завжди намагалися підтримати мене в тому, що було цікаво мені.

– Як ти прийшла в журналістику?

– Свого часу я захопилася історією. І в якийсь момент, коли я переїхала до Києва, на початку 2000 років, я зрозуміла, що історія твориться у мене на очах. І один із способів її відстежувати – це піти в журналістику. Спочатку працювала в економічному виданні «Український фінансовий сервер», потім на Liga.net, а в 2019-му році прийшла на 5 канал.

– Як ти опинилась в армії, як вирішила підписати контракт?

– Моя історія з військом розпочалася ще в 2014 році, коли росія напала на Україну. До того моменту я була пацифісткою. Я розуміла, що наша армія практично зруйнована. Дуже багато моїх друзів пішли в добровольчі батальйони. І одразу,

в перші дні вторгнення я почала їздити туди як журналістка. Потім почала відстежувати відновлення нашої армії, реформи в армії, все це було впереміжку з поїздками на фронт. У 2020-му році я зрозуміла, що незабаром буде вирішення цієї затяжної позиційної війни, було відчуття, що все радикалізується. І я дуже переживала, що у мене не буде більше можливостей так вільно їздити на фронт, тому вирішила, що для мене найкращий спосіб – це піти в армію.

– Про свій підрозділ – 21-й окремий мотопіхотний батальйон «Сармат» ти завжди говориш – це найкращий батальйон у Всесвіті та його околицях. Як ти сюди потрапила?

– Так. Це доля. Я поїхала на зйомку від 5 каналу. У нас зламалася машина. З цього все і почалося. Наші друзі з морської піхоти допомогли нам з переміщенням. Спочатку ми побували на їх позиціях під Гор-

лівкою, де відзняли новорічний сюжет, А потім вони підкинули нас в Піски, де стояв 21-й батальйон. Так я познайомилась з на той час його комбатом Павлом Юрчуком, який у розмові зі мною сказав: мені би якогось прес-солдата. Тоді я не наважилася сказати, що я цього хочу, візьміть мене до себе. За кілька місяців, я прийняла для себе остаточне рішення піти до війська. Зв'язалася з Юрчуком і отримала омріяне відношення. Спочатку були три місяці у навчальному центрі «Десна», Це було дуже важко фізично, але нереально цікаво.

– Як ти звикала до армійського життя? Що було найважче?

– В журналістиці субординація навпаки. Там чим вище рівень спікера, з яким ти спілкуєшся, тим потужніше на нього треба тиснути, радикальніші питання ставити. В армії треба поважати старших за званням і за посадою, виконувати

накази. Субординація – це те, що дуже важко для мене і досі.

– Те, що ти довго працювала воєнною кореспонденткою, і знала приблизні запити журналістів, що саме їм потрібно для роботи на фронті – це тобі допомагало?

– Так, я знала майже всіх кореспондентів, які працювали на фронті. Набагато простіше працювати, коли до тебе приїжджає фактично твій друг. В цьому плані, до речі, дуже складно було, коли десь із середини лютого 2022-го року до нас почали їздити дуже багато іноземних журналістів. Ти не знаєш людину, ти не знаєш, готовий чи ні кореспондент працювати у бойових умовах, як він зреагує на ту чи іншу ситуацію. Доводилося контролювати, просити показати деякі кадри. А ось щодо моїх українських колег – я була впевнена в кожному.

– Як для тебе почалось повномасштабне вторгнення? Всі очікували, що наступ почнеться саме з напрямку Донецьк-Авдіївка. Але у вас гаряча пора настала трохи пізніше.

– Ще 23 лютого ми приймали журналістів. Пам'ятаю, що в той день приїхали мої колеги з 5 каналу. У нас інтенсивна підготовка до вторгнення почалась з середини лютого. 16 лютого був дуже сильний мінометний обстріл наших передових позицій. Взагалі вогонь з кожним днем наростав. Тому ми були, так би мовити, в бадьорому стані і не розслаблялися ні на хвилину. 23 лютого було кілька нарад, де особовому складу пояснювали, що може бути вторгнення. Ми відпрацювали кілька учбових тривог. Абсолютно всі були у повній бойовій готовності. А вранці з новин дізналися, що бомблять Київ, Харків, інші міста і вже зрозуміли, що наступ почався по всій території України.

– Як змінилась твоя робота з початком повномасштабного вторгнення?

– Найсерйозніша зміна – мені стало важче відстежувати весь батальйон. З кінця весни в Пісках

почались дуже інтенсивні бойові дії. Плюс у нас окремі групи виїжджали на посилення до Волновахи. Також наші бійці працювали у Старомлинівці. Саме тоді було дуже багато запитів від журналістів, але їм доводилося відмовляти. Просто обстріли були настільки щільні, що не було ніякого сенсу ризикувати життям, щоб пролежати кілька годин обличчям в землю і так нічого і не відзняти.

Загалом, і досі активна робота саме на позиціях з журналістами не відновилась. Якщо раніше ми приблизно знали, коли може початися обстріл, з чого можуть крити той чи інший сектор, то зараз це не працює. Гатити починають будь з чого та будь-коли, у будь-який момент може початися штурм.

Зараз журналістам стало важче домовлятися про роботу. Раніше кореспондент міг подзвонити знайомому прес-офіцеру і сказати: «Мені потрібно зробити такий-то сюжет» і йому відповідали: «Ок. Все зробимо». А зараз все набагато складніше. Не всюди можна заїхати. І ситуація змінюється постійно. Наприклад, все більш-менш спокійно, журналіст

отримав дозвіл познімати на позиціях. Але через дві-три години картина кардинально змінюється. Все зараз непередбачувано.

– Чого ніколи не можна робити журналістам, які працюють на фронті?

– Не можна, виходячи з машини, одразу все знімати і усіх записувати. Це можуть бути як місця, так і люди, яких категорично не можна знімати з тих чи інших причин. Не можна – в основному це стосується іноземців, приїж-

джати на позицію всією редакцією. Тому що у них, окрім кореспондента і оператора, може виїхати продюсер, режисер або секьюриті.

– Є якісь обов'язкові правила для кореспондентів, які можуть врятувати життя? Наскільки важливо виконувати команди військових, з якими журналісти працюють на позиціях?

– Не слухати супровід можна тільки в одному випадку - якщо ти не плануєш вижити, повернутися і зробити матеріал. Іноді команда може бути не в голос, іноді тобі можуть показати жестами – лягти або туди не можна прямувати. І журналіст має чітко виконувати всі ці команди. Без питань.

У 2017 році, перш ніж отримати акредитацію для роботи на фронті, журналісти проходили триденні курси від Міноборони. Насправді це було дуже корисно. Ми дізнавалися, що можна, а що не можна знімати. Проходили такмед, умовні мінні поля, відпрацьовували правила поведінки під час обстрілу. Зараз, на жаль, цю практику скасували. І картку-акредитацію колеги отримують тільки після паперової перевірки. Але всім журналістам, я би обов'язково рекомендувала як мінімум пройти курси тактичної медицини.

– Як тобі вдається опанувати свій страх під час обстрілів і не піддатися паніці?

– Для себе я прийняла ситуацію, ще коли підписувала контракт. Розуміла, що іду в бойову бригаду, що в країні війна і може статися, що я можу загинути. Якщо ти прийняв цю ситуацію, то будеш діяти логічно. І ще потрібно чітко розуміти: коли починаєш панікувати, то шансів загинути у тебе набагато більше.

– А як ти впоралася з відсутністю елементарних побутових умов в полі?

– Можу сказати, що піхота - це окремих світогляд. Де опиняється український піхотинець, там одразу з'являється затишна кухня, баня або душ, обладнують позиції просто ідеально. Дискомфорт може бути тільки під час масованих обстрілів, коли все це знищується та руйнується.

– Ти вже думала чим займатимешся після Перемоги?

– Я людина не військова. Я серцем прикипіла до «Сармата» і водночас розумію, що не могла би служити в будь-якому батальйоні. Після Перемоги обов'язково займатимусь архівом «Сармата». Мрію оприлюднити те, що поки не можна. Маю розповісти всьому світові, якою ціною здобував цю Перемогу 21-й окремий мотопіхотний батальйон «Сармат».

Тетяна Ігнатченко

**«Я на своєму місці.
Саме там, де я потрібна»**

Вона досвідчена воєнна кореспондентка. З 2014 року висвітлювала події на фронті як журналістка 5 каналу та радіо «Свобода». Нагороджена орденом «За мужність» 3 ступеня. Тендітна, ніжна, харизматична, енергійна, щира, сильна, принципова, і дуже смілива. Все це про Тетяну Ігнатченко. У 2017 році Тетяна змінила рід діяльності. Перейшла на державну службу. Зараз вона займає посаду начальника управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Донецької

– На жаль, ворог постійно завдає удари по населеним пунктам Донеччині. Чергова трагедія в Покровську. Ось коли відбуваються такі жахливі події, я можу уявити, скільки запитів від журналістів до тебе надходить, скільки дзвінків, скільки запитань. У тебе та твоєї команди вже відпрацьований алгоритм взаємодій з медіа?

– Звичайно, відпрацьований. На війні ми ж не півтора року, а вже майже 10. Я в таких ситуаціях намагаюсь діяти на випередження. Ми якось вже привчили журналістів, що наші ресурси ОВА, зокрема сторінка на Фейсбук її голови, перш за все є джерелом інформації – офіційної, перевіреної і абсолютно оперативної. Тому щойно щось трапилось, навіть якщо інформація оперативна – ми розуміємо, наскільки важливо її подати журналістам та іншим людям. Адже де не має інформації, там народжуються чутки.

Наприклад, щодо Покровська. Перша інформація надійшла від місцевих жителів, які там були. Сказали просто: купа трупів і поранених. Але офіційна інформація на той момент – одна людина загинула, семеро поранених. Попри те, що ми розуміли, що там більші цифри вже під час першого удару, ми видали саме таку інформацію. Але попередили: цифри попередні, цифри оперативні, будь ласка, стежте за повідомленнями. І ми постійно оновлювали інформацію. І всі журналісти це знають.

обласної державної адміністрації. Але чиновницею в класичному розумінні так і не стала. Інтерв'ю з Тетяною Ігнатченко відбулося через кілька днів після атаки росії на середмістя Покровська. Це була дуже відверта бесіда про те, як вдалося налагодити співпрацю з журналістами в області, де йшли найзапекліші бої і чому від професійності журналістів на війні залежить безпека багатьох людей, за що отримала високу державну нагороду.

Звичайно, коли приїжджають новенькі, вони починають телефонувати. Але я у таких випадках не відповідаю на дзвінки, по іншому не можна. По-перше це пов'язано з певними безпековими моментами. По-друге, розумію, що на дзвінки я точно не встигну відповісти. Всі призвичаїлись. Мені пишуть на ватсап. Тоді я або лінк скидаю на нашу публікацію або щось уточнюю на місці. Так працювати набагато швидше. Тому схема така: ми діємо завжди оперативно і на випередження і комунікуємо правду.

Не секрет, що ми не повідомляємо про втрати серед військових. Це державна політика. І це абсолютно правильно, я вважаю. Всі данні будуть оприлюднені після Перемоги. Але саме в Покровську був один загиблий військовий та один поранений. І ми ухвалили рішення давати всю інформацію. Оскільки військовослужбовець загинув серед цивільних. Це була випадкова жертва.

Також ми розповіли про загиблих рятувальників, поліцейських і, звісно, цивільних. Це було зроблено свідомо, щоб усім була зрозуміла повна картина цієї трагедії. Коли на 80 поранених один військовий – це показує, що били суто по середмістю, де не може бути ніяких військових об'єктів.

– Я знаю, наскільки ти чуйна людина. Коли постійно стикаєшся з такими трагічними подіями – як тобі вдається

зберегти своє ментальне здоров'я?

– Якщо чесно, то не знаю. Є у мене якась внутрішня мотивація. Я би назвала це словом затятість. За ці дев'ять з половиною років найважчий період життя, найважчий період роботи – коли Маріуполь був у блокаді.

Всі мої рідні були там. Я була на роботі у Краматорську. Не було зв'язку. І ось тоді я настільки себе завантажувала роботою, що це було реально на межі фізичного виживання, фізичних можливостей. Щоб не думати або сказати собі, що я роблю все що можу і все що не можу. Слава Богу, мої вийшли. І коли ти розумієш, що у тебе немає дому, немає старого життя, ти просто намагаєшся переключити себе. Це плата за нашу незалежність, за нашу державність.

Бог не дає нічого, чого ми не можемо витримати. І вже через рік після початку повномасштабної я почала розуміти, що навіть моєї мотивації, моєї сили волі може бути недостатньо, що я жива людина і я маю приділяти трохи уваги собі.

Я продовжила свої мовні заняття польської та англійської, які я брала до повномасштабного вторгнення, а потім я все це занехаяла. Я повернулася до фізичної активності. Я говорила, що орки мене не виб'ють зі звичного ритму. Я примушувала себе бігати в парку, аж поки туди не прилетіла ракета. Зараз я для себе відкрила дещо

інший вид фізичної активності – фітнес. Можу сказати точно, що фізична, розумова активність – це просто мастхев для виживання.

– Свого часу ти з журналістики пішла на державну службу, стала чиновницею. Наскільки складно тобі дався цей перехід, які труднощі та проблеми виникали в процесі роботи?

– Для мене в роботі та в житті головне – бути корисною і ефективною. Я дуже люблю робити те, що окрім мене, ніхто не зробить. У мене такий пунктик.

Так було і в 2014-му році, коли, погодьтеся, було дуже страшно, коли ми були абсолютно до тієї ситуації не готові. В той момент я була простою регіональною журналісткою, почала вмикатись на центральні канали, передавати інформацію. Тому що розуміла – це ніхто робить, а це треба робити.

Я в 14-му році не відрізняла синхрон від стендапу. Я не знала цієї телевізійної специфіки. Але коли мене запросили на 5 канал у штат працювати, я не думала абсолютно, бо була впевнена, що цю роботу в Маріуполі ніхто не зробить.

Коли ми з моїм побратимом Євгеном Гончаренком на 5 каналі облаштувались, нас запросили на радіо «Свобода». Ми під час війни працювали на 5 проєктів одночасно.

Чому ми пішли в чиновництво? Це теж історія про те, де я можу бути максимально ефективною. В середині 2017 року тодішній голова Донецької військово-цивільної адміністрації Павло Жебрівський сказав мені, що у нього проблеми з пресслужбою і запропонував мені її очолити. Я вважаю, що я антипод чиновниці і я не хотіла цим займатися. Мене переконав Гончаренко.

Війна на той момент перейшла у зтяжну стадію замороженого конфлікту. Ми тоді знімали на позиціях про котів і собак, які знайшли прихисток, про облаштування побуту, що готують бійці їсти на передовій, що їм пишуть дружини тощо. Тепер я розумію, що тоді, можливо це і добре було.

Та Женя сказав, що я, окрім окопу, вже нічого не можу розкадрувати, нам треба змінити кут зору. І я

подумала: зараз розпочинається велика розбудова. Побачила, як Донеччина вже тоді, у 2017 році почала оживати. Будували дороги, школи. А навколо – тільки хейт і зрада. І я подумала, що я можу працювати ось в цьому полі, яке покаже наскільки сильна моя держава навіть в умовах війни, що вона здатна на розбудову. І на Донеччині відбуваються такі речі, яких не було за всі часи незалежності.

Ми прийшли в пресслужбу фактично на голе місце. І для мене, як для журналістки, був шок. Я побачила скільки роботи виконується, скільки, як то кажуть, інсайдерської інформації. І я з цим усім можу працювати. Фактично ми вдвох із Женею вибудовували оцю систему роботи.

Я мислила не як чиновниця, а як журналістка, і як глядачка. От проходить тригодинна нарада, але там є маленька «родзиночка» – інформація, яку мають знати жителі Донеччини. Ми продовжували діяти в тому форматі, який освоїли на 5 каналі і на радіо «Свобода». Тобто це були повноцінні сюжети.

Для мене досі щось «заджинсувати» – це профнепридатність. Я просто бачила, скільки роботи виконується тоді і зараз. Не потрібні

були епітети на кшталт – хороша робота, велика, ефективна. Ні. Люди мають це самі оцінити. Просто треба було все це показувати.

До речі, ми пропрацювали вже з трьома головами адміністрацій. Для мене це також оцінка. Робота в обласній адміністрації мене не розчарувала, тому що тут постійно – нові виклики.

Я прекрасно пам'ятаю свій перший робочий день. Тоді обстріляли водогін і газопровід в Авдіївці. І в мене було дев'ять прямих включень! Але потім вже втягнулась.

Найголовніше, за що я хочу подякувати і Жебрівському, і Куцю, і Кириленку – що вони абсолютно довіряють мені як професіоналу. Всю роботу продумуємо ми самі. Тобто ніхто не каже: а потрібно зняти оце, або потрібно це показати в такий спосіб. Це надзвичайно круто, коли тобі довіряють як професіоналу.

Так, у мене випрацьовується ресурс. Але я розумію, що поки йде війна, поки трапляються такі страшні трагедії, я не маю права сказати, що я втомилася. Тому у межах нашого управління ми придумуємо постійно нові проєкти. У нас шикарні бордові кампанії, ми виробляємо цікаву сувенірну продукцію, випускаємо газету, ясна

річ, що контент з оперативною інформацією – також на нас. Цікава робота. Вона дуже невдячна, вона дуже важка. Але я її люблю.

– Всі ці іміджеві проекти ти робиш з такою щирою любов'ю до Донеччини, але твоя мала батьківщина це Сумщина.

– Так. Я родом з Охтирки. І скільки я жила в Маріуполі, я постійно казала, що я хочу до себе в Охтирку. Я україномовна, і мені в рамках російської парадигми було дуже некомфортно. Скільки разів я чула: «да уезжайте вы, наконец, в свой Львов!».

Але це йдеться про період до 2014-го року. Саме тоді я відчула, що Донеччина – мій дім. Коли ці варвари прийшли, я сказала: я поїду звідси останньою.

І оці всі речі, які ти помічав на рівні своєї підсвідомості, як наприклад, акації пахнуть, який терпкий виноград при перших морозах, яке тепле море у нас – оці всі речі виявились дуже важливими.

В плані відкриття Донеччини мені дуже допомогла моя робота в адміністрації. Сіверський Донець, степи, заповідники, соляні печери, шахти. Це було неймовірно. Я почала вивчати історію: звідки почалась розбудова Донеччини, її індустріалізація.

І один із перших документів, який підписав голова завдяки ініціативі

нашого управління – це повернення Нью-Йорку (колишнє Новогородське) його історичної назви. Німці-меноніти, переселенці, європейці, депортація бойків та лемків на наші терени – це величезний пласт культури.

2020-22 роки – були дуже плідними в нашій роботі. Ми створили Книгу пам'яті на п'ятий рік війни про тих, хто народився і жив на Донеччині і загинув, захищаючи незалежність України. В планах було відкриття історичного хабу, де би ми вивчали історію індустріалізації Донеччини. Це був такий час, що ти просто не міг повірити, що твої мрії здійснюються. Ти тільки подумаєш, от круто було би це зробити – а в тебе з'являються і важелі на це, і ресурс, і команда. Це була робота з таким натхненням, що це навіть не передати словами.

Звичайно зараз ми також працюємо, не вибираємо умови. Так, це нові виклики, коли ти лягаєш спати тільки, коли є можливість, адже звучать сирени, ти не знаєш куди прилетить, тобі треба постійно кудись їхати. Але я точно знаю, що я на своєму місці, там де я потрібна.

– Хочу повернутись до 2014 року. Ти сказала, що тобі було страшно тоді у Маріуполі. Але тим не менш, змогла вчинити таке, що викликало захоплення у мільйонів українців. Кадри, коли ти фактично вирвала

нашого українського активіста під час проросійського мітингу з лап розлюченого, абсолютно неадекватного натовпу дійсно вражають. Перед собою ти тоді тримала тільки журналістське посвідчення. За цій вчинок отримала орден «За мужність» 3 ступеня. Про що тендітна дівчина думала, коли йшла проти божевільної, ошалілої від злоби глоти?

– Я в той день не мала працювати. У мене був перший вихідний за два місяці. Я сиділа, вчила англійську. Мені зателефонував колега, який жив біля драмтеатру. Він знав, що ми постійно збирались на площі Свободи, на так званий майдан. І тому запитав: ти зараз на Майдані? Бо орки йдуть з Центральної площі до вас. І кажуть, що будуть вбивати бандерівців. У них в руках кийки, ломы та молотки.

Я починаю телефонувати тим, хто може бути на нашому майдані, а вони не відповідають. Кинула книжку. Відкрила шафу. Одягла перше, що з неї випало. Викликала таксі і помчала, щоб людей попередити. Приїжджаю, а там вже наших немає, тільки самі орки. Як побачила – думаю, ну що за пики? Ну, раз приїхала, тоді відпрацюю як журналістка.

І раптом бачу, як цей натовп тягне історика Женю Корабльова на сцену. І розумію, що ці орки хлопця якщо не вб'ють, то дуже принизять. І не знаю, що для нього гірше. Я

Пам'ятаю цей момент, коли перед собою тримала журналістське посвідчення і кричала: не чіпайте, я журналістка. Це було, як нечисту силу кропила.

реально не думала. Якби я за цим просто споглядала, я би з цим жити не змогла. Там на сцену такі сходи великі. Мені довелося по них лізти навпочіпки, бо ці нелюди мене намагались звідти скинути.

Я дуже вдячна колегам –журналістам. По перше, вони все це зняли. А по-друге, один з них виклав інформацію на своєму ресурсі, що постраждала мариупольська журналістка Тетяна Ігнатченко. Кров на мені дійсно була, але вона була не моя, а Жені, тому що він був дуже побитий. Але коли я там з'явилась – це надало йому сили. І я зрозуміла, що ми вийдемо. Пам'ятаю цей момент, коли перед собою тримала журналістське посвідчення і кричала: не чіпайте, я журналістка. Це було, як нечисту силу кропила.

Це зараз виглядає смішно. Коли я витягла Женю – спочатку натовп не зрозумів, що відбулося. І просто дивом поруч стояло таксі. І я думаю: зараз Женю посаджу в авто, а сама повернусь, мені ж відпрацювати треба. І тут Женя включився. Він мене за собою потягнув в це таксі. А по цій машині стали гупати оці орки, перешкоджати виїзду. Ми ледь вибралися. І я наступні два дні лежала майже непритомно, бо вже переглянула кадри всього того жаху. Але якби ця історія повторилась, я би вчинила точно так же, тому що я врятувала для своєї країни Захисника. Жека зараз воює, і дуже ефективно. Хай беруть його боги, в яких він вірить. Сподіваюся, що після Перемоги ми обіймемось.

– Зараз Національна спілка журналістів України готує рекомендації щодо ефективної роботи журналістів на фронті. Було проведено опитування серед топових українських воєнкорів, які висвітлюють бойові дії з 2014 року. Всі вони говорять, що розповідати про війну стало надскладно. Багато заборон, купа запитів на зйомки. Ти як ніхто знаєш цю роботу зсередини. На твій погляд, що можна зробити, щоб покращити ситуацію?

–Це надзвичайно складне питання. Тому що воно адресовано людині, яка працювала на війні з 2014 року. Не було жодної пресслужби,

жодних пресофіцерів, взагалі нікого, хто б опікувався журналістами.

Ось як я в 2014-му році збирала інформацію. Я в Маріуполі жила на 9 поверсі, і ось коли щось гахне, я дивилась – у якому боці горить. Чи Талаківка, чи трохи далі. І тоді телефонувала тому, хто у мене там є на місці: до вас прилетіло? Ні не до нас. А ось туди. Ну, ок. Туди телефоную і в залежності від наслідків, вирішую – чи їду туди, чи не їду.

Пам'ятаю всі ці етапи, коли журналісти спільно з Міноборони намагались напрацювати спільну схему щодо роботи на передовій. Зараз не 2014 рік, і я навіть не знаю, яка має бути у журналіста фізична та психологічна підготовка, щоб показувати реальні бойові дії та працювати у реальних бойових умовах.

Мені здається, що світ за останні півстоліття такого точно не бачив. Війна зараз дуже неоднорідна. Я маю на увазі на території різних областей. І мені здається, що ми не зможемо напрацювати єдину систему для умовно Херсонської, Харківської чи Донецької області. Тому що це, як кажуть в Одесі, три великі різниці.

Тому мені здається, що провідну роль мають відігравати насамперед прес-офіцери, пресслужби військових адміністрацій, як координаторів по областях. І від того, наскільки ми будемо злагоджено працювати і розуміти один одного, настільки зможемо забезпечити принаймі більш-менш зрозумілі умови.

Зараз дуже багато журналістів приїздить, і як не прикро це говорити, якість роботи журналістів також дуже різна. Це стосується і рівня підготовки, і рівня занурення в матеріал, і мотивації. Я обожаю своїх колег, з якими працювала з 14-го року. Це саме ті люди, на думку яких я би покладалась. Вони бачили і знають все.

Я думаю, було б непогано, якби ми спільно про це поговорили. Формально або не формально. За допомогою Спілки журналістів.

У мене був дуже прикрий випадок у Святогірську. Місто звільнили, йде зачистка. Туди могли потрапити тільки акредитовані волонтери,

які завозили людям хліб. І військові нас попросили, щоб ми не пускали журналістів, тому що там дуже складна ситуація. І ось туди заїжджає якийсь волонтер і бере до себе на борт журналістку. Мені боляче про це говорити, тому що це міг бути просто збіг обставин. Але саме туди, де вони знімали та робили селфі, згодом прилетіла ракета. І всі дивились персонально в мій бік: як туди могли потрапити журналісти. На щастя на моїй пам'яті – це один такий кричущий випадок.

Мені б дуже хотілось, щоб ми витримували цей баланс: щоб ми не створювали дурних та нелогічних перешкод, а журналісти розуміли, якщо є якась заборона, то це дійсно необхідність.

Ще я б хотіла зробити для журналістів глосарій або такий собі довідник. Особливо це стосується іноземних журналістів. Наприклад, чому не Донбас, а Донеччина і Луганщина, чому не губернатор, а очільник області, чому Краматорськ не є адміністративним центром Донецької області, чому я не можу організувати інтерв'ю з мером Донецька. Дуже потрібна ро шифровка базових понять. Це градація. Кожен окремий випадок, він реально унікальний.

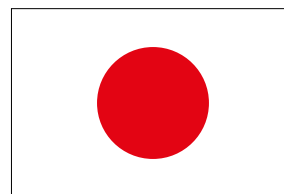
У мене з журналістами, які постійно перебувають на Донеччині, склалися не просто робочі, а дружні стосунки. Це навіть не співпраця між адміністрацією і журналістами – це повна довіра. Наприклад, Сергій Горбатенко. Я безмежно його поважаю. Ми не завжди можемо виїхати на місце події, тому що знімаємо ще щось. І я можу попросити Сергія, причому точно знаю, що він зайвого не покаже.

Взагалі, на цій війні чітко проявляється цей вибір: ти журналіст або ти перш за все громадянин. Оцей баланс треба витримати: і сказати і показати суспільству, що відбувається, і разом з тим не наражати на небезпеку тих людей, які там перебувають, про кого ти все це робиш, і за чиєю спиною ти є.

unesco

The International
Programme for
the Development
of Communication

**From
the People of Japan**

Використані терміни та подання матеріалу в цій публікації не є висловленням будь-якої думки з боку ЮНЕСКО щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи району або їхніх органів влади, так само як і ліній розмежування й кордонів.

Автор несе відповідальність за вибір і представлення фактів, що містяться в цій публікації, а також за висловлені в ній думки, які не обов'язково відповідають позиції ЮНЕСКО та не покладають зобов'язань на Організацію.

